

УДК 364.61/.62:352.075:791.228
DOI 10.31499/2618-0715.2(17).2026.364402

ІНТЕГРАЦІЇ АНІМАЛОТЕРАПІЇ У СИСТЕМУ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Сопівник Ірина, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України.

ORCID: 0000-0003-1187-6211

E-mail: sopivnyk_i@nubip.edu.ua

Сопівник Руслан, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна;

ORCID: 0000-0001-7446-9707

E-mail: sopivnyk_r@nubip.edu.ua

У статті здійснено теоретичне узагальнення та обґрунтування можливостей інтеграції анімалотерапії у систему соціальних послуг територіальних громад. Проаналізовано сучасний стан розвитку анімалотерапії як інноваційного напрямку соціальної реабілітації та соціалізації вразливих груп населення в Україні та за кордоном. Розкрито специфіку основних видів анімалотерапії (каністерапії, іпотерапії, дельфінотерапії) та їх реабілітаційний потенціал у роботі з різними категоріями отримувачів соціальних послуг, зокрема ветеранами, особами з психічними розладами, дітьми з розладами аутистичного спектра та іншими вразливими групами. Обґрунтовано біопсихосоціальні механізми впливу анімалотерапії на емоційний стан, соціальну поведінку та якість життя особистості. На основі аналізу вітчизняних і зарубіжних досліджень визначено ключові напрями впровадження анімалотерапії у практику соціальної роботи територіальних громад, зокрема в освітньому середовищі, реабілітаційних програмах та діяльності соціальних служб. Окреслено умови ефективного застосування анімалотерапії, включаючи врахування індивідуальних особливостей отримувачів послуг, рівень підготовки фахівців та дотримання етичних стандартів роботи з тваринами. Доведено, що анімалотерапія є перспективним інструментом підвищення ефективності соціальних послуг, сприяє соціальній інтеграції, зниженню рівня стресу та покращенню психоемоційного стану населення, що набуває особливої актуальності в умовах сучасних соціальних викликів.

Ключові слова: анімалотерапія, соціальна робота, соціальні послуги, територіальні громади, соціальна реабілітація, вразливі групи населення, каністерапія, іпотерапія, дельфінотерапія, соціалізація

INTEGRATING ANIMAL-ASSISTED THERAPY INTO SOCIAL SERVICE SYSTEMS OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Sopivnyk Iryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Work and Rehabilitation, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

ORCID: 0000-0003-1187-6211

E-mail: sopivnyk_i@nubip.edu.ua

Sopivnyk Ruslan, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Work and Rehabilitation, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

ORCID: 0000-0001-7446-9707

E-mail: sopivnyk_r@nubip.edu.ua

The article provides a theoretical generalization and substantiates the possibilities of integrating animal-assisted therapy into the system of social services at the level of territorial communities. The current state of development of animal-assisted therapy as an innovative approach to social rehabilitation and socialization of vulnerable population groups in Ukraine and abroad is analyzed. The study highlights the specific features of key types of animal-assisted therapy, including canine-assisted therapy, equine-assisted therapy, and dolphin-assisted therapy, as well as their rehabilitation potential in working with different categories of service recipients, such as veterans, individuals with mental health disorders, children with autism spectrum disorders, and other vulnerable groups. The biopsychosocial mechanisms underlying the impact of animal-assisted therapy on emotional state, social behavior, and quality of life are substantiated. Based on the analysis of domestic and international research, the main directions for implementing animal-assisted therapy in the practice of social work within territorial communities are identified, particularly in educational settings, rehabilitation programs, and social service institutions. The conditions for the effective application of animal-assisted therapy are outlined, including consideration of individual characteristics of service recipients, the level of professional training of specialists, and adherence to ethical standards of animal welfare. It is concluded that animal-assisted therapy is a promising tool for enhancing the effectiveness of social services, promoting social integration, reducing stress levels, and improving the psycho-emotional well-being of the population, which is especially relevant in the context of contemporary social challenges.

Keywords: animal-assisted therapy, social work, social services, territorial communities, social rehabilitation, vulnerable groups, canine-assisted therapy, equine-assisted therapy, dolphin-assisted therapy, socialization

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасна безпекова та соціокультурна ситуація в Україні, зумовлена викликами повномасштабної війни та стрімким зростанням чисельності осіб з інвалідністю, вимагає радикального перегляду реабілітаційних стратегій. Анімалотерапія постає не просто як допоміжний засіб, а як стратегічно важлива відповідь на зростаючу потребу в комплексній дезадаптації населення. Пропонуючи дієві механізми відновлення, терапія за участю тварин забезпечує інтеграцію ментального та фізичного здоров'я ветеранів, дітей та вразливих верств населення в умовах тривалого стресу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток анімалотерапії в Україні за останні тринадцять років демонструє фундаментальну трансформацію: від статусу «недостатньо вивченого» та «альтернативного» методу у 2012 році (Комар, 2012) [1] до науково обґрунтованої інтервенції у 2025 році. Сучасна парадигма, представлена у працях І. Чамлай (2024) [1], Н. Коляди (2025) [3], О. Кравченко [4] трактує анімалотерапію як інноваційну систему, що гармонізує біологічні та соціальні важелі впливу на особистість.

На сьогодні анімалотерапія в системі соціальної роботи виступає як інноваційний ресурс підтримки вразливих груп [3]. Проте процес інституціоналізації стикається з певними перешкодами. Згідно з аналізом Кравченко та Сафіна (2025) [5], саме відсутність досконалих законодавчих засад є головним стримуючим фактором («вузьким місцем») для повноцінної інтеграції методу в державну систему реабілітаційних послуг. Попри це, перехід від емпіричних спостережень до доказової бази дозволяє використовувати анімалотерапію як фундамент для подолання складних форм дезадаптації.

У вітчизняній науковій літературі, за останні роки, висвітлюються такі види анімалотерапії як: каністерапія (Н. Коломоєць, 2015; С. Герасіна, О. Мельничук, 2017; Д. Пенькова, Т. Барішок, 2018; В. Коваленко, В. Введенська, 2019; О. Кравченко, 2021; Г. Яценко, 2022; О. Кобець, 2022; М. Ячнюк, О. Зендик, Л. Гуліна, Є. Ячнюк, 2023; І. Чамлай, 2024; Т. Яновська, 2024; Н. Коляда, О. Кравченко, Н. Левченко, 2025; О. Лич, О. Власова-Чмерук, Н. Назаренко, 2025; М. Міщенко, 2025; О. Костюченко, Є. Тимошук, О. Миронець, 2025; О. Кравченко, О. Сафін, 2025), іпотерапія (А. Рудська, О. Солдатова, 2013; К. Ряба, О. Хлюпін, 2017; Н. Богдановська, І. Кальонова, Н. Позмогова, 2017; З. Обиночна, 2018; І. Гончаренко, 2018; І. Шаповалова, 2018; Д. Завітренко, М. Радченко, А. Завітренко, 2019; Н. Мазур, 2021, О. Абрамова, 2023; О. Яременко, 2025; В. Москалець, О. Хандогіна, 2025), апітерапія (А. Ніколаєнко, 2011; О. Чернієнко, І. Григус, 2011; В. Шаповалова, В. Шаповалов, С. Негрецький, 2011) та дельфінотерапія (Т. Шипелік, 2019).

Метою статті є обґрунтування можливостей інтеграції анімалотерапії у систему соціальних послуг територіальних громад та визначення її ролі у соціальній реабілітації вразливих груп населення.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема: аналіз і синтез – для узагальнення теоретичних підходів до анімалотерапії; порівняльний метод – для зіставлення вітчизняного та зарубіжного досвіду її застосування; систематизацію та узагальнення – для визначення основних напрямів використання анімалотерапії у соціальній роботі; структурно-функціональний аналіз – для обґрунтування можливостей інтеграції анімалотерапії у систему соціальних послуг територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Одним із найбільш висвітлених видів анімалотерапії у вітчизняній науковій думці є каністерапія. В основі каністерапії лежить унікальна психоемоційна близькість людини та собаки, що створює специфічний терапевтичний альянс, часто ефективніший за традиційні вербальні методики в умовах гострої травми.

Вітчизняні науковці Н. Коляда, О. Кравченко, Н. Левченко (2025) [3], М. Міщенко (2025) [6] доводять значущість каністерапії у реабілітації осіб із психотравмами після воєнних дій. Особливу результативність метод продемонстрував у системі ДСНС для подолання бойового стресу (Яценко, 2022) [7], де взаємодія з собакою забезпечує швидку емоційну декомпресію та стабілізацію вегетативної нервової системи.

Каністерапія активно впроваджується в роботу з кризовими сім'ями (Борисюк, Фалько, 2025) [8], де собака виконує роль медіатора у конфліктних зонах. Для молодших школярів каністерапія стає інструментом розвитку через ігрову діяльність (Яновська, 2024) [9], сприяючи кращій соціалізації.

Аналізуючи довготривалу адаптацію дітей із розладами аутистичного спектру (РАС), Лич та ін. (2025) [10] підкреслюють, що каністерапія у поєднанні з методами сенсорної інтеграції створює умови для стійкого прогресу в комунікативній сфері.

Поряд із каністерапією усе частіше застосовується й іпотерапія, де фокус зміщується на складні фізичні та ментальні порушення. Іпотерапія забезпечує унікальний синергетичний ефект, поєднуючи складну біомеханічну стимуляцію з потужним емоційним впливом.

У контексті реабілітації дітей із ДЦП іпотерапія набуває статусу стратегічного методу. Як зазначають Рудська та Солдатова (2013) [11], сучасна медицина досі не має чіткої системи ліквідації патологічної доміанти центральної нервової системи, що робить заняття з кіньми незамінним інструментом для оптимізації відновлювальних впливів. Ранній початок такої терапії є критичним для корекції рухових порушень.

Дослідження впливу занять із кіньми на стан українських комбатантів із ПТСР (Москалець, Хандогіна, 2025) [12] підтверджують покращення емоційного фону та відновлення базової довіри до оточуючого середовища.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Для дітей із відхиленнями в розвитку (Завітренко, 2019) [13] іпотерапія стає дієвим механізмом покращення координації та підвищення самооцінки через подолання страху перед великою твариною.

Іпотерапія є фундаментом для корекції станів, де соматичні та психічні порушення нерозривно пов'язані, що відкриває шлях до спеціалізованої дельфінотерапії. Т. Шипелік (2019) [14] визначає дельфінотерапію як провідний метод для підлітків із легкими інтелектуальними порушеннями. Тут ключовим є поєднання психологічної взаємодії з унікальним гідроакустичним впливом.

Комплексне використання різних видів тварин є основою соціально-психологічної реабілітації дітей із ранньою затримкою психічного розвитку (Михайлов та ін., 2018) [15]. Якщо каністерапія базується на сенсорно-комунікативному механізмі (стимуляція через тактильний контакт та соціальну гру), то дельфінотерапія пропонує ультразвуковий та гідродинамічний механізми впливу. Ультразвукові хвилі, що генеруються дельфінами, здійснюють мікромасаж на клітинному рівні, що забезпечує дельфінотерапії когнітивну перевагу при корекції інтелектуальних дефіцитів, порівняно з каністерапією, яка є більш ефективною для соціальної адаптації та подолання бар'єрів у спілкуванні.

Ефективність реабілітації прямо залежить від точності диференційованого підходу до вибору методу залежно від діагнозу та запиту.

Таблиця 1

Застосування анімалотерапії для окремих категорій отримувачів соціальних послуг

Цільова група	Рекомендований метод	Основний реабілітаційний ефект	Джерело
Ветерани з психотравмами	Каністерапія	Емоційна стабілізація, подолання наслідків бойових дій	Коляда, Кравченко, Левченко (2025), Міщенко (2025)
Комбатанти з ПТСР	Іпотерапія	Покращення емоційного стану, відновлення довіри	Москалець, Хандогіна (2025)
Співробітники ДСНС	Каністерапія	Подолання бойового та професійного стресу	Яценко (2022)
Діти з ДЦП	Іпотерапія	Корекція патологічних домінант ЦНС, рухова реабілітація	Рудська, Солдатова (2013)
Діти з РАС	Каністерапія	Соціальна адаптація, сенсорна інтеграція	Лич та ін. (2025)
Підлітки з інтелект. порушеннями	Дельфінотерапія	Психореабілітація, стимуляція когнітивних функцій	Шипелік (2019)
Діти з затримкою псих. розвитку	Комплексна анімалотерапія	Психосоціальна реабілітація, розвиток функцій	Михайлов та ін. (2018)

Джерело: розроблено авторами на основі аналізу літератури [3-15]

У сучасній міжнародній науковій практиці анімалотерапія (Animal-Assisted Therapy, AAT) та ширше — анімал-асистовані інтервенції (Animal-Assisted Interventions, AAI) (<https://surl.li/ipbpgp>) розглядаються як ефективний інструмент психосоціальної підтримки, що активно інтегрується у сферу соціальної роботи, охорони здоров'я та реабілітації. Відповідно до сучасних підходів, AAI визначаються як цілеспрямовані

інтервенції, що використовують взаємодію людини і тварини для досягнення терапевтичних, соціальних і реабілітаційних результатів. Зарубіжні дослідження демонструють значний потенціал анімалотерапії у сфері соціальної реабілітації. Зокрема, у систематичних оглядах останніх років підкреслюється, що взаємодія з терапевтичними тваринами сприяє зниженню рівня тривожності, депресії та посттравматичних розладів, а також покращує соціальне функціонування та якість життя отримувачів соціальних послуг. Фізіологічні механізми такого впливу пов'язують із зниженням рівня кортизолу, підвищенням окситоцину та нормалізацією артеріального тиску, що сприяє емоційній стабілізації та формуванню відчуття безпеки. Особливу увагу у зарубіжних дослідженнях приділено ролі анімалотерапії у процесах соціалізації. Доведено, що тварини виступають своєрідними «соціальними каталізаторами», які полегшують встановлення контактів, стимулюють комунікацію та сприяють розвитку соціальних навичок. У різних контекстах – від освітніх закладів до реабілітаційних центрів – анімалотерапія використовується для підвищення рівня соціальної активності, мотивації до взаємодії та подолання соціальної ізоляції. Дослідження Beetz A., Uvnäs-Moberg K., Julius H. and Kotrschal K. (2012) [16] демонструють, що присутність тварин має ефект «соціального каталізатора», полегшуючи міжособистісну взаємодію та стимулюючи соціальну поведінку в різних групах населення. Присутність собаки в класі сприяє кращій соціальній інтеграції учнів, підвищує увагу до вчителя та значно знижує рівень агресії. Взаємодія з тваринами також сприяє розвитку емпатії у дітей. Тварини стимулюють дітей з аутизмом до активнішої гри, використання мови та посилюють їхню обізнаність про соціальне оточення. Терапевтична верхова їзда підвищує соціальну мотивацію таких дітей. У будинках для людей поважного віку програми з візитами тварин або постійне проживання тварин (собак, птахів) допомагають зменшити відчуття самотності та стимулюють вербальну взаємодію між мешканцями. Анімалотерапія (ААТ) покращує соціальні контакти та якість життя пацієнтів із хронічною шизофренією. У роботі з особами, що мають наркотичну або алкогольну залежність, присутність тварини допомагає встановити кращий терапевтичний альянс із фахівцем. Програми взаємодії з тваринами у в'язницях сприяють розвитку соціальних навичок у в'язнів та зменшують кількість порушень режиму. Ключовим біологічним механізмом, що пояснює ці позитивні зміни, вважається активація окситоцинової системи. Окситоцин виділяється під час приймних тактильних контактів (погладження тварини) та навіть зорового контакту («погляду») між собакою та власником. Вивільнення окситоцину сприяє: підвищенню рівня довіри та щедрості, зниженню рівня стресу (кортизолу) та кров'яного тиску, покращенню настрою та зменшенню страху й тривоги [16].

Дослідження Moe, I., Ho, P.J., Andersson, M. et al. (2025) [17] свідчить, що залучення тварин позитивно впливає на соціально-емоційне функціонування дітей через розвиток соціальних навичок та емпатії, а також покращення мотивації, саморегуляції та соціальної взаємодії. У дослідженні підтверджено, що взаємодія з собаками в межах шкільних програм сприяє довгостроковому зростанню рівня емпатії, когнітивної компетентності та соціальної обізнаності. У школярів покращується емоційне самопочуття та здатність до самоусвідомлення. Використання коней (іпотерапія) та собак значно підвищує у дітей з РАС (розладами аутистичного спектра) соціальну мотивацію, покращує навички комунікації та соціальної взаємодії. Тварини допомагають таким дітям розвивати почуття відповідальності та самоконтролю. Програми за участю собак та коней сприяли розвитку лідерських якостей та кращій соціальній адаптації у дітей з психологічними травмами. У дітей з РАС та емоційними розладами спостерігається значне зниження дратівливості та гіперактивності. Взаємодія з тваринами допомагає зменшити рівень агресивності у школярів. Тварини (особливо собаки) виступають ефективнішим джерелом соціальної підтримки в стресових ситуаціях для дітей з проблемами прив'язаності, ніж люди. Присутність тварин знижує рівень тривоги, що полегшує входження дитини в соціальний контакт [17].

У праці Hediger, K., Thommen, S., Wagner, C. et al. «Effects of animal-assisted therapy on social behaviour in patients with acquired brain injury: a randomised controlled trial» [18] доведено, що інтеграція тварин у терапевтичні сесії для пацієнтів із набутим ураженням головного мозку призвела до значно більшої соціальної активності під час анімал-асистованої терапії (ААТ), зі зростанням як вербальної, так і невербальної комунікації. Крім того, пацієнти демонстрували значно більше позитивних емоцій, були більш мотивованими та оцінювали рівень своєї задоволеності вище під час ААТ. Спостережувані позитивні ефекти ААТ можуть пояснюватися різними механізмами. По-перше, тварини можуть виступати значущими терапевтичними партнерами для пацієнтів, які часто мають високу мотивацію піклуватися про них. Цікаво, що цей ефект особливо проявляється у групах, які складно залучити до стандартної терапії – або через труднощі соціальної взаємодії, або через обмежені когнітивні функції та/або вербальну комунікацію. Оскільки тварини спілкуються невербально та не оцінюють, вони особливо підходять для пацієнтів із набутим ураженням мозку, які часто мають труднощі з вербальним контактом, можуть відчувати сором або бути надмірно чутливими до соціальної оцінки. По-друге, тварини підвищують мотивацію до терапевтичної діяльності. Пацієнти часто мають труднощі з повсякденними діями, такими як одягання, приготування їжі або прийом їжі, але при цьому демонструють високу зацікавленість у діяльності, пов'язаній із доглядом за тваринами, наприклад, у приготуванні їжі для них. По-третє, тварини викликають позитивні емоції, відповідно пацієнти демонстрували значно більше позитивних і, навпаки, менше нейтральних емоцій під час ААТ порівняно зі звичайними терапевтичними сесіями [18].

Зарубіжний досвід свідчить, що анімалотерапія є ефективним інноваційним інструментом соціальної реабілітації та соціалізації, який сприяє покращенню психоемоційного стану, розвитку соціальних навичок та інтеграції особистості у суспільство, що є особливо актуальним у контексті розвитку системи соціальних послуг у територіальних громадах в Україні.

Аналіз вітчизняних та зарубіжних досліджень і практик свідчить, що анімалотерапію доцільно застосовувати (із певними застереженнями) у роботі із певними категоріями населення. Одним із ключових етапів впровадження анімалотерапії є визначення потреб територіальної громади. На основі аналізу соціально-демографічних характеристик населення та актуальних соціальних проблем необхідно визначити цільові групи, для яких анімалотерапія може бути найбільш ефективною. До таких груп, як правило, належать діти з розладами аутистичного спектра, особи з психічними розладами, ветерани, люди похилого віку та особи, які перебувають у складних життєвих обставинах.

За результатами дослідження виділимо кілька основних напрямів можливої інтеграції тварин у соціальні проекти громади:

1. Інтеграція в освітнє середовище, оскільки соціальні педагоги можуть ініціювати впровадження програм «шкільного собаки» або візитів тварин для покращення навчального клімату. Це сприяє підвищенню мотивації до навчання та кращому ставленню до школи й учителів. Зокрема, програми читання з собаками допомагають дітям з дислексією підвищити самооцінку та впевненість у соціальних групах.

2. Використання анімалотерапії у школах та молодіжних центрах для зниження рівня булінгу, агресії та підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Тварини можуть виступати посередниками у налагодженні контакту між різними соціальними групами.

3. У громадах можна створювати групи підтримки для людей з інвалідністю, де тварини слугують «соціальними каталізаторами», полегшуючи спілкування між учасниками та знижуючи їхній рівень соціального стресу.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

4. Організація регулярних візитів волонтерів із навченими собаками до самотніх людей похилого віку або створення «живих куточків» у територіальних центрах соціального обслуговування для подолання соціальної ізоляції.

5. Впровадження анімалотерапії у роботу з ветеранами, особами, що пережили насильство, або тими, хто перебуває у складних життєвих обставинах, для зниження посттравматичної тривоги та відновлення довіри до світу.

6. Використання анімалотерапії для підвищення довіри до соціальних працівників під час перших контактів із отримувачами соціальних послуг, які налаштовані вороже або замкнено.

Важливе застереження полягає у тому, що ефективність таких втручань залежить від позитивного ставлення людини до тварин (відсутності фобій) та використання добре соціалізованих, навчених, спокійних і здорових тварин, що відповідають високим стандартам терапевтичної роботи, а також сертифікованих фахівців, які будуть дотримуватися етичних норм щодо добробуту тварин.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Результати дослідження свідчать, що анімалотерапія є ефективним інноваційним інструментом соціальної реабілітації та соціалізації вразливих груп населення, який має значний потенціал для інтеграції у систему соціальних послуг територіальних громад. Аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел засвідчив, що застосування анімалотерапії сприяє покращенню психоемоційного стану, зниженню рівня тривожності та стресу, розвитку соціальних навичок і підвищенню якості життя отримувачів соціальних послуг. Доведено, що різні види анімалотерапії (каністерапія, іпотерапія, дельфінотерапія) мають диференційований вплив залежно від категорії отримувачів соціальних послуг та характеру їхніх потреб, що обумовлює необхідність індивідуалізованого підходу до вибору методів реабілітаційного впливу. Встановлено, що ефективність застосування анімалотерапії значною мірою залежить від рівня підготовки фахівців, відповідності тварин терапевтичним стандартам, а також дотримання етичних принципів їх використання. Обґрунтовано, що інтеграція анімалотерапії у систему соціальних послуг територіальних громад може здійснюватися через впровадження відповідних програм у закладах освіти, соціальних службах, реабілітаційних центрах та інших інституціях соціальної сфери. Визначено, що тварини виступають ефективними соціальними каталізаторами, які полегшують комунікацію, сприяють соціальній взаємодії та знижують рівень соціальної ізоляції.

Водночас встановлено, що ключовими бар'єрами для широкого впровадження анімалотерапії є обмежена інституційна підтримка та потреба у стандартизації практик і підготовці фахівців. У зв'язку з цим перспективними напрямками подальших досліджень є розроблення моделей впровадження анімалотерапії на рівні територіальних громад, формування методичних рекомендацій для фахівців соціальної сфери та вдосконалення нормативного забезпечення використання анімал-асистованих інтервенцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комар І., Гальма Л. (2012). Соціально-педагогічні аспекти каністерапії. *Молодь і ринок*, №4. С. 96–99.
2. Чамлай І. В. (2024). Каністерапія як інноваційний метод соціально-психологічної реабілітації. *Психологічний журнал*, №13. С. 131–139.
3. Коляда Н., Кравченко О., Левченко Н. (2025). Каністерапія в соціальній роботі: інноваційний ресурс підтримки вразливих груп. *Ввічливість*, №4. С. 72–78.
4. Кравченко О. (2026). Каністерапія як метод соціально-психологічної роботи. *Соціальна робота та соціальна освіта*, №1 (16). С. 61–70.
5. Кравченко О., Сафін О. (2025). Законодавчі засади впровадження каністерапії як методу соціально-психологічної реабілітації. *Ввічливість*, №4. С. 79–87.
6. Міщенко М. С. (2025). Роль каністерапії у реабілітації осіб із психологічними травмами після воєнних дій. *Перспективи та інновації науки*, №4. С. 1528–1537.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

7. Яценко Г. (2022). Подолання бойового стресу за допомогою каністерапії в системі ДСНС. *Проблеми екстремальної та кризової психології*, №2. С. 123–125.
8. Борисюк О. М., Фалько Н. М. (2025). Можливості анімалотерапії в соціально-психологічній підтримці кризових сімей. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи*, №2. С. 237–250.
9. Яновська Т. А. (2024). Соціально-психологічний розвиток молодших школярів засобами ігрової діяльності та каністерапії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, №2. С. 128–132.
10. Лич О. М., Власова-Чмерук О. М., Назаренко Н. М. (2025). Роль каністерапії та терапії сенсорної інтеграції в адаптації дітей з розладами аутистичного спектру. *Перспективи та інновації науки*, №2. С. 1557–1567.
11. Рудська А. І., Солдатова О. С. (2013). Соціальна реабілітація дітей з діагнозом ДЦП методом іпотерапії. *Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право*, №4. С. 107–113.
12. Москалець В., Хандогіна О. (2025). Вплив іпотерапії на емоційний стан українських комбатантів із ПТСР. *Психологія і суспільство*, №1. С. 182–195.
13. Завітренко Д. Ж., Радченко М. Р., Завітренко А. М. (2019). Іпотерапія як метод реабілітації дітей із відхиленнями в розвитку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, №72(1). С. 200–205.
14. Шипелік Т. В. (2019). Дельфінотерапія як провідний метод психореабілітації підлітків з легкими інтелектуальними порушеннями. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*, №3. С. 174–181.
15. Михайлов Б. В., Алієва Т. А., Вашкіте І. Д. (2018). Анімалотерапія у системі психосоціальної реабілітації дітей із ранньою затримкою психічного розвитку. *Медична психологія*, №3. С. 3–6.
16. Beetz A., Uvnäs-Moberg K., Julius H., Kotrschal K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*, №3. P. 234.
17. Moe I., Ho P. J., Andersson M. et al. (2025). Effectiveness of animal-assisted services for school-aged children: a systematic review. *European Child & Adolescent Psychiatry*, №34. P. 3017–3033.
18. Hediger K., Thommen S., Wagner C. et al. (2019). Effects of animal-assisted therapy on social behaviour in patients with acquired brain injury: a randomised controlled trial. *Scientific Reports*, №9. P. 5831.

REFERENCES

1. Komar, I., & Halma, L. (2012). Sotsialno-pedahohichni aspekty kanisterapii [Socio-pedagogical aspects of canine-assisted therapy]. *Youth and Market*, (4), 96–99. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2012_4_23 [in Ukrainian].
2. Chamlai, I. V. (2024). Kanisterapiia yak innovatsiyni metod sotsialno-psykholohichnoi reabilitatsii [Canine-assisted therapy as an innovative method of socio-psychological rehabilitation]. *Psychological Journal*, (13), 131–139. http://nbuv.gov.ua/UJRN/psi_2024_13_18 [in Ukrainian].
3. Koliada, N., Kravchenko, O., & Levchenko, N. (2025). Kanisterapiia v sotsialnii roboti: innovatsiyni resurs pidtrymky vrazlyvykh hrup [Canine-assisted therapy in social work: an innovative resource for supporting vulnerable groups]. *Vvichlyvist*, (4), 72–78. http://nbuv.gov.ua/UJRN/humit_2025_4_12 [in Ukrainian].
4. Kravchenko, O. (2026). Kanisterapiia yak metod sotsialno-psykholohichnoi roboty [Canine-assisted therapy as a method of socio-psychological work]. *Social Work and Social Education*, 1(16), 61–70 [in Ukrainian].
5. Kravchenko, O., & Safin, O. (2025). Zakonodavchi zasady vprovadzhennia kanisterapii yak metodu sotsialno-psykholohichnoi reabilitatsii [Legislative foundations for the implementation of canine-assisted therapy as a method of socio-psychological rehabilitation]. *Vvichlyvist*, (4), 79–87. http://nbuv.gov.ua/UJRN/humit_2025_4_13 [in Ukrainian].
6. Mishchenko, M. S. (2025). Rol kanisterapii u reabilitatsii osib iz psykholohichnymy travmamy pislia voiennykh dii [The role of canine-assisted therapy in the rehabilitation of individuals with psychological trauma after war]. *Perspectives and Innovations of Science*, (4), 1528–1537. http://nbuv.gov.ua/UJRN/prainnsc_2025_4_133 [in Ukrainian].

-
7. Yatsenko, H. (2022). Podolannia boiovoho stresu za dopomohoiu kanisterapii v systemi DSNS [Overcoming combat stress through canine-assisted therapy in the SES system]. *Problems of Extreme and Crisis Psychology*, (2), 123–125. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekp_2022_2_13 [in Ukrainian].
 8. Borysiuk, O. M., & Falko, N. M. (2025). Mozhlyvosti animaloterapii v sotsialno-psykholohichnii pidtrymtsi kryzovykh simei [Opportunities of animal-assisted therapy in socio-psychological support of crisis families]. *Theoretical and Applied Problems of Psychology and Social Work*, (2), 237–250. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tippu_2025_2_20 [in Ukrainian].
 9. Yanovska, T. A. (2024). Sotsialno-psykholohichni rozvytok molodshykh shkolariv zasobamy ihrovoi diialnosti ta kanisterapii [Socio-psychological development of primary school children through play and canine-assisted therapy]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Psychology*, (2), 128–132. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuups_2024_2_27 [in Ukrainian].
 10. Lych, O. M., Vlasova-Chmeruk, O. M., & Nazarenko, N. M. (2025). Rol kanisterapii ta terapii sensornoi intehtratsii v adaptatsii ditei z RAS [Role of canine-assisted therapy and sensory integration therapy in adaptation of children with ASD]. *Perspectives and Innovations of Science*, (2), 1557–1567. http://nbuv.gov.ua/UJRN/prainnsc_2025_2_135 [in Ukrainian].
 11. Rudska, A. I., & Soldatova, O. S. (2013). Sotsialna reabilitatsiia ditei z DTsP metodom ipoterapii [Social rehabilitation of children with cerebral palsy through hippotherapy]. *Bulletin of NTUU KPI. Political Science. Sociology. Law*, (4), 107–113. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2013_4_18 [in Ukrainian].
 12. Moskalets, V., & Khandohina, O. (2025). Vplyv ipoterapii na emotsiyni stan ukrainskykh kombataniv iz PTSR [Impact of hippotherapy on the emotional state of Ukrainian combatants with PTSD]. *Psychology and Society*, (1), 182–195. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psis_2025_1_11 [in Ukrainian].
 13. Zavitrenko, D. Zh., Radchenko, M. R., & Zavitrenko, A. M. (2019). Ipoterapiia yak metod reabilitatsii ditei iz vidkhyleniamy v rozvytku [Hippotherapy as a rehabilitation method for children with developmental disorders]. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University*, 72(1), 200–205. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2019_72\(1\)_46](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2019_72(1)_46) [in Ukrainian].
 14. Shypelik, T. V. (2019). Delfinoterapiia yak providnyi metod psykholeabilitatsii pidlitkiv z lehky my intelektualnymy porushenniamy [Dolphin-assisted therapy as a leading method of psychorehabilitation of adolescents with mild intellectual disabilities]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Psychological Sciences*, (3), 174–181. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2019_3_26 [in Ukrainian].
 15. Mykhailov, B. V., Aliieva, T. A., & Vashkite, I. D. (2018). Animaloterapiia u systemi psykhosotsialnoi reabilitatsii ditei iz rannoju zatrymkoiu psykhichnoho rozvytku [Animal-assisted therapy in the system of psychosocial rehabilitation of children with early developmental delay]. *Medical Psychology*, 13(3), 3–6. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mpsl_2018_13_3_3 [in Ukrainian].
 16. Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*, 3, 234. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>
 17. Moe, I., Ho, P. J., Andersson, M., et al. (2025). Effectiveness of animal-assisted services for school-aged children: A systematic review. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 34, 3017–3033. <https://doi.org/10.1007/s00787-025-02740-7>
 18. Hediger, K., Thommen, S., Wagner, C., et al. (2019). Effects of animal-assisted therapy on social behaviour in patients with acquired brain injury: A randomised controlled trial. *Scientific Reports*, 9, 5831. <https://doi.org/10.1038/s41598-019-42280-0>

Конфлікт інтересів. Автор підтверджує відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Дослідження виконане за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї статті.

Дата першого надходження статті до видання – 30.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування – 12.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) – 19.05.2026